

BADIIY TIL VA UNING XUSUSIYATLARI**Jumanazarova Adiba Abdiqodirovna****Denov Tadbirkorlik Va Pedagogika Instituti Tillarni O'qitish Ingliz Tili Filalogiya****Yo'nalishi 1-Chi Bosqich Talabasi****Jumanazarovaadiba@gmail.Com****+998888452228****Abdullayeva E'zoza Olim qizi****+998 99 083 86 07****ezozaa571@gmail.com****Abduhamidova Umida****+998 95 448 53 07****abduhamidovaumida0007@gmail.com****<https://doi.org/10.5281/zenodo.19842512>**

Annotatsiya: Ushbu maqolada badiiy tilning mohiyati, uning o'ziga xos xususiyatlari, badiiy tasvir vositalari hamda adabiyotdagi o'rne tahlil qilinadi. Shuningdek, badiiy tilning ifoda imkoniyatlari, obraz yaratishdagi roli va nutq madaniyatiga ta'siri misollar asosida yoritiladi.

Kalit so'zlar: badiiy til, obraz, tasviriy vositalar, metafora, epitet, taqqoslash, nutq, adabiyot

Аннотация. В данной статье рассматривается сущность художественного языка, его особенности, выразительные средства и роль в литературе. Также анализируются функции художественного языка в создании образов и его влияние на культуру речи с примерами.

Ключевые слова: художественный язык, образ, выразительные средства, метафора, эпитет, сравнение, речь, литература

Annotation. This article examines the essence of literary language, its specific features, expressive means and its role in literature. It also analyzes the function of literary language in creating images and its influence on speech culture with examples.

Keywords: literary language, image, expressive means, metaphor, epithet, comparison, speech, literature

KIRISH.

Til inson tafakkuri va madaniyatining muhim ko'rinishlaridan biri bo'lib, u orqali inson o'z fikrini, his-tuyg'ularini va tasavvurlarini ifodalaydi. Adabiyotda esa til oddiy aloqa vositasi bo'libgina qolmay, balki estetik ta'sir ko'rsatish, obraz yaratish va o'quvchiga ruhiy ta'sir etish vositasiga aylanadi. Shu jihatdan badiiy til alohida ahamiyat kasb etadi. Badiiy til — bu adabiy asarlarda qo'llanadigan, obrazlilik, ifodalilik va ta'sirchanlik xususiyatlariga ega bo'lgan til shaklidir. Badiiy tilning eng muhim xususiyati uning obrazlilik darajasining yuqoriligidir. Oddiy nutqda so'zlar faqat ma'no ifodalasa, badiiy tilda ular qo'shimcha ma'no, tasvir va hissiy rang kasb etadi. Masalan, oddiy “yomg'ir yog'di” jumlasida o'rniga “osmon ko'z yosh to'kdi” kabi ifoda qo'llansa, bu badiiylikni kuchaytiradi. Bu yerda metafora orqali tabiat hodisasi insoniy his-tuyg'ular bilan bog'langan. Badiiy tilning yana bir muhim xususiyati uning emotsionalligi va ekspressivligidir. Badiiy asarlarda til o'quvchining hissiyotiga ta'sir qilish uchun xizmat qiladi. Shu sababli yozuvchilar turli badiiy vositalardan foydalanadilar. Jumladan, epitetlar, metaforalar, taqqoslashlar, jonlantirishlar keng qo'llaniladi. Masalan, “oltin kuz”, “kumush tong” kabi epitetlar orqali tasvir yanada jonlanadi.

Metafora badiiy tilning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi. U orqali bir predmet yoki hodisa boshqa bir predmetga o'xshatish asosida ifodalanadi. Masalan, “hayot yo'li”, “vaqt daryosi”

kabi ifodalar metaforik ma'noga ega. Bu vosita matnning badiiyligini oshiradi va o'quvchini chuqurroq fikrlashga undaydi.

Taqqoslash ham badiiy tilning muhim unsurlaridan biridir. U "go'yo", "kabi", "singari" so'zlari orqali amalga oshiriladi. Masalan, "u sher kabi jasur" jumlasida insonning jasorati sher obraziga qiyoslab kuchaytirilgan. Bu esa tasvirni aniq va jonli qiladi.

Badiiy tilning o'ziga xos jihatlaridan yana biri uning individual xarakterga ega ekanligidir. Har bir yozuvchi o'ziga xos uslub yaratadi va bu uslub uning tilidan namoyon bo'ladi. Masalan, ayrim yozuvchilar sodda va ravon tilni afzal ko'rsa, boshqalari murakkab va obrazli ifodalarni qo'llaydi. Shu orqali ularning ijodiy uslubi shakllanadi.

Badiiy til faqatgina so'z tanlash bilan cheklanmaydi, balki gap qurilishi, ohang va ritm orqali ham namoyon bo'ladi. Ayniqsa, she'riyatda ritm va qofiya muhim ahamiyatga ega. Bu unsurlar asarning musiqiyligini ta'minlaydi va o'quvchiga estetik zavq bag'ishlaydi.

Badiiy tilning yana bir muhim vazifasi obraz yaratishdir. Obraz — bu badiiy asarda tasvirlangan inson, voqea yoki hodisaning badiiy ifodasidir. Yozuvchi badiiy til yordamida qahramonning xarakterini, ichki dunyosini va ruhiy holatini ochib beradi. Masalan, qahramonning "yuragi muzlab ketdi" degan ifoda orqali uning qo'rquvi yoki hayajoni tasvirlanadi.

Badiiy til milliylik xususiyatiga ham ega. Har bir xalqning tili uning madaniyati, urf-odati va dunyoqarashini aks ettiradi. Shu sababli badiiy asarlarda milliy ruh, xalqona iboralar, maqollar va matallar keng qo'llaniladi. Bu esa asarning ta'sirchanligini yanada oshiradi. Shuningdek, badiiy til kontekstga bog'liq holda turlicha ma'no kasb etishi mumkin. Bir xil so'z turli vaziyatlarda turli ma'nolarni anglatadi. Bu esa badiiy matnning ko'p qatlamli ekanligini ko'rsatadi va o'quvchini fikrlashga undaydi. Badiiy til nutq madaniyatini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. U insonning so'z boyligini oshiradi, fikrni aniq va chiroyli ifodalashga o'rgatadi. Shu bois badiiy asarlarni o'qish va tahlil qilish tilni o'rganishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, badiiy til adabiyotning asosiy vositasi bo'lib, u orqali yozuvchi o'z fikrini obrazli, ta'sirchan va estetik jihatdan boy shaklda ifodalaydi. Badiiy tilning obrazlilik, emotsionallik, ekspressivlik va milliylik kabi xususiyatlari uni oddiy nutqdan farqlaydi. U nafaqat adabiy asarning badiiy qimmatini oshiradi, balki o'quvchining estetik didini shakllantiradi va nutq madaniyatini rivojlantiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbek tili grammatikasi. Toshkent, 2020.
2. O'zbek adabiy tili tarixi. Toshkent, 2019.
3. Rahmatullayev Sh. Hozirgi o'zbek adabiy tili.
4. Qodirov P. Til va uslub masalalari.
5. Abdurahmonov G'. Tilshunoslik asoslari.
6. Yo'ldoshev B. Badiiy nutq stilistikasi.
7. Karimov S. Nutq madaniyati asoslari.